

بسم الله الرحمن الرحيم

مقاله اول :

تئوری تاب آوری اجتماعی

تاب آوری اجتماعی در حقیقت حالتی است که یک فرد، یک خانواده، یک سازمان و یک جامعه در مواجهه با بحران‌ها بتواند تعادل و غلبه خود را بر بحران حفظ کند. کشورها و یا جوامعی که بحران‌های مختلف اقتصادی، عقیدتی، اجتماعی و روانی مثل بحران کرونایی را تجربه می‌کنند به سمت منابعی می‌آیند که بتواند بحران‌ها را مدیریت کند. یکی از آن راهکارها مسئله تاب آوری اجتماعی است.

تاب آوری اجتماعی ظرفیت تبدیل و تحول تطبیق و سازگاری، توان مقابله، تبدیل و تحول تطبیق و سازگاری توان مقابله با تنش‌ها و بحران‌های اجتماعی است که وجود دارد.

تجربیات و راهکارهای کشورهای دیگر مورد استفاده قرار گیرد

یکی از اساتید دانشگاه در یک هیئت اندیشه ورزی در تحلیلی درباره تاب آوری اجتماعی گفته که بحث تاب آوری اجتماعی یک بحث خیلی مهمی در بحث جامعه‌شناسی سیاسی است. باید بپذیریم که مسائل بحران‌های اجتماعی اولاً

صرفاً برای کشور ایران نیست بلکه برای کشورهای دیگر اتفاق افتاده است. ثانیاً می‌توان بعضی از موارد و بعضی از راهکارهای کشورهای دیگر را مطالعه کرد و از تجربه آن‌ها در مدیریت اجتماعی جامعه استفاده کرد.

رویکرد اشتباه دانشگاه‌ها در مباحث اجتماعی

یک آفتی که هم اکنون وجود دارد این که رویکرد دانشگاه‌ها در مباحث اجتماعی جامعه شناسی به سمت بحث‌های نظری و انتزاعی رفته است. در صورتی که در جامعه یا کف جامعه مسائل و بحران‌های اجتماعی فراوان وجود دارد. اطلاعات دقیقی از بحران‌های جامعه از مسائل مختلف طلاق، اعتیاد، بیکاری و مسائل مختلف در آسیب‌های اجتماعی وجود دارد. این یک کار علمی و تخصصی است که نظام به آن جامعه نیاز دارد که باید در آن اتفاق بیفتد.

اولین مسئله مهم در مواجهه با بحران‌ها رفتار دولت است

نکته مهم این است که با هجوم بحران‌های چندگانه‌ای که در سال‌های اخیر اتفاق افتاده است مثل همین آشفتگی که در فضای حکمرانی وجود دارد، مثل بحران کرونایی که اتفاق افتاده است، مثل بحران‌های اقتصادی که اتفاق افتاده است؛ باید جامعه ظرفیت و زمینه تطبیق با بحران‌ها را جامعه کسب کند. این مسئله‌ای است که در قدم اول نیازمند این است که دولت باید این کار را انجام بدهد.

الهیات تشیع یکی از بزرگترین منابع تقویت کننده عبور از بحران است.

در حوزه تاب آوری در حقیقت سه حوزه بازیابی، دستیابی و عبور مورد توجه قرار می گیرد. مثلاً بحرانی مثل کرونا اتفاق می افتد، در عبور از این بحران یکی از مسائلی که می تواند تاب آوری اجتماعی را برای جامعه ایجاد کند، مسئله امید به زندگی است. الهیات تشیع یکی از بزرگترین منابع تقویت کننده عبور از بحران است.

اما شما حوزه علمیه را در مسئله کرونا کاملاً مغفول می بینید! یعنی حوزه های علمیه در بازتولید مباحث فکری برای عبور از بحران هایی که برای جامعه ایجاد می شود عقب می ماند. این مسئله خیلی جدی است. یعنی باید از ظرفیت هایی موجود در بحث تاب آوری اجتماعی استفاده کنیم تا بتوانیم از بحران عبور بکنیم.

برای عبور از بحران ها و شکاف های اجتماعی باید هویت افراد را بازیابی کرد

تاب آوری اجتماعی خود سه رکن دارد. یک رکن، خود مفهوم تاب آوری است. رکن دوم مفهوم انعطاف پذیری و رکن سوم هم مفهوم حساسیت است.

مثلاً اگر در جامعه خوزستان بحران ها و شکاف های اجتماعی وجود دارد؛ نیازمند این است که مهارت هایی به افراد آن جامعه بدهیم تا بتوانند هویت خود را بازیابی کنند یعنی خود را از این بحران نجات دهند.

یکی از مسائلی که در بحث کرونا اتفاق افتاده بود این بود که بخشی از جامعه نگاه خود را به آینده از دست دادند. یعنی حس شخصیت و هویتشان را گم کردند. بنابراین باید بازیابی متناسب با بحرانی که اتفاق می افتد، صورت گیرد. نکته بعدی دستیابی است؛ در وضعیت بحرانی هم می توانیم به اهدافمان برسیم. سازمان‌هایی مثل سازمان بهزیستی و سازمان‌های حمایتی باید مهارت‌هایی که افراد در بحران‌ها به آن نیاز دارند تا هویت خود را بازیابی کنند، آموزش بدهند.

نگاه ایدئولوژیکی شکاف‌های اجتماعی را مدیریت می کند

باید توجه داشت که مسئله سرمایه اجتماعی در جامعه از مباحث زیربنایی برای مدیریت شکاف‌های اجتماعی است. اگر این شکاف اجتماعی باشد یک کمربند ایدئولوژیکی وجود دارد که این کمربند ایدئولوژیکی شکاف‌های اجتماعی جامعه را مدیریت می کند. نکته این است که یکی از آن مسائل اصلی که تقویت می کند تاب‌آوری اجتماعی است.

مهارت‌های تاب‌آوری در دانشگاه‌ها و مدارس تدریس نمی شود!
متأسفانه در جامعه ما با توجه به گستردگی منابع تاب‌آوری اجتماعی، شامل منابع دینی، منابع اعتقادی، سنت، خانواده، نهادهای حمایتی نیازمند الگوهای هستیم که بتوانیم از آن‌ها منابع تاب‌آوری ایجاد کنیم!

واقعیت این است که مهارت‌های تاب‌آوری نه در مدارس و نه در دانشگاه‌ها، هیچ آموزشی داده نمی شود. نکته اش این است که اگر بحران‌های مختلف فکری روانی یا اجتماعی اتفاق بیفتد این تاب‌آوری از بین می رود.

عملکرد دولت در مواجهه با بحران ها نگاه سیستمی جامعه را مختل می کند

نکته مهم دیگر این که در تاب‌آوری اجتماعی فرض این است که جامعه یک سیستم است. یعنی ساختار اجتماعی جامعه کار خود را درست انجام می دهد. دولت وظایفش را درست انجام می دهد. مثلا در جامعه ما که الان مسئله اقتصادی بحران است باید نظام دولتی از انجام هر تصمیمی که با روان جامعه را بازی می کند پرهیز کند اما شما می بینید که کاملا برعکس عمل می کند! شما می بینید که عملکرد دولت در دوران کرونا تعطیلات عید، ماه محرم، هیئت‌های عزاداری، مدرسه دانشگاه، مورد انتقاد جدی قرار دارد.

در این حالت جامعه کاملا نگاه سیستمی را از دست می هد. به از دست دادن نگاه سیستمی، فروپاشی نهادهای اجتماعی می گوئیم. فروپاشی نهادهای اجتماعی مقدمه فروپاشی اجتماعی است.

جامعه ایران به دلیل قدرت نهادهای دین و خانواده فروپاشیده نمی شود
بر اساس مطالعات جامعه شناسی، در جامعه ایران به دلیل قدرت دو نهاد یعنی دین و خانواده به هیچ وجه فروپاشی اجتماعی اتفاق نمی افتد. قدرت دین و خانواده در جامعه ایران بسیار زیاد است.

نهادهای دینی و آموزشی به وظایف خود در بحران ها عمل کنند

بنابراین با تقویت نگاه سیستمی باید تاب آوری اجتماعی را ارتقاء بخشید. یعنی حوزه علمیه در مواجهه با کرونا به وظایف خود به درستی عمل کند. وارد حوزه بازبایی هویتی شود. نهادهای آموزشی به فرد این توانمندی و مهارت را بدهند که بتواند از بحران عبور کند. خانواده یا نهادهای سنتی مثل دین به او اجازه دهند که به بحران غلبه کند.

باور مردم این است که خودشان بحران ها را مدیریت می کنند!

در حال حاضر نگاه مردم و جامعه این است که ما خود بدون اتکا به نظام سیاسی بحران را مدیریت می کنیم.

بنابراین اگر دریافت ساختار سیاسی جامعه این باشد که این جامعه سیستم نیست و ساختار سیاسی به وظایف خود عمل نمی کند، نهادهای جایگزین می آیند و بحران ایجاد می کنند. بحث های کودتا در این مبحث مطرح می شود.

اولین ویژگی نامزدهای انتخاباتی ۱۴۰۰ از منظر تاب آوری اجتماعی

با همین نگاه می توانیم بگوییم کسی که برای انتخابات ۱۴۰۰ می آید اگر چهره اش اقتدار طلب باشد رای می آورد. یعنی وضعیت جامعه اصلا بحث اقتصادی و معیشتی نیست وضعیت جامعه به گونه ای است که یک مقتدر را می طلبد.

نکته جالب این که تیپ های نظامی رای نمی آورند ولی کسی که بتواند در ادراک اجتماعی، اقتدار را به جامعه برساند احتمال رای آوری او بسیار زیاد است.

مهمترین ویژگی های سیستم تاب آوری

سیستم تاب آوری باید چند ویژگی داشته باشد. اول فراوانی خرده سیستمها است. خرده سیستمهایی که در جامعه وجود دارد. خرده فرهنگهایی که در فضای بومی ما وجود دارد خیلی به تاب آوری کمک می کند مثلا در بحرانهای خوزستان شهید سلیمانی ورود کرده و ماجرا را جمع می کند.

دوم، بحث تغییر سیستم است. تغییر سیستم می تواند بحث تاب آوری را ارتقاء دهد ولی الان این اتفاق نمی افتد.

سوم، نوآوری است. نوآوری اجتماعی یعنی در بحرانها شما بتوانید نوآوری هایی داشته باشید. در این حالت جامعه احساس می کند که پویا و زنده است. مثلا وقتی که بحران کرونا اتفاق می افتد در حوزه مالیات در حوزه قبوض آب و برق در حوزه کسب و کارهای بدون حمایت طوری رفتار کنید که جامعه احساس کند نوآوری هایی دارد اتفاق می افتد.

اصل تاب آوری اجتماعی در دست نظام سیاسی و دولت است

بحث دیگری که باید به آن توجه کرد حکمرانی خوب است. این بحث از بحث های بنیایی است. در یک جامعه ای که سیستمی می خواهد تاب آوری اجتماعی اتفاق بیفتد باید مجموعه هایی از مرزهای توسعه اجتماعی شفافیت و پاسخگویی و مسائل دیگری اتفاق بیفتد.

نکته آخر این که اگر می خواهیم تاب آوری اجتماعی اتفاق بیفتد، اصل تاب آوری اجتماعی در دست نظام سیاسی و دولت است. دولت هم به عنوان قوه عاقله نظام اجتماعی باید آن چهارگانه را در جامعه ایجاد کند.

تهدیدات نرم و اثرگذاری آن در دانشگاه ها

اکنون که در دهه چهارم انقلاب اسلامی و در قرن بیست و یکم بسر می بریم، جهان با وارد شدن در عصر تکنولوژی و فناوری، وارد عرصه نوینی از رقابت ها و زورآزمایی ها شده است که پیدایش فضای مجازی و تهدیدات نرم بر علیه برخی از کشورهای جهان سوم از جمله جمهوری اسلامی ایران از طرف قدرت های استکباری و در رأس آنها آمریکا، از پیامدهای این عصر جدید هست.

کلید واژه جنگ نرم، که با درایت مقام معظم رهبری در فضای سیاسی کشورمان مصطلح شده است از موضوعاتی است که با فضای مجازی و رسانه ای ارتباطی ارگانیک دارد و از آنجا که در سالهای پس از انقلاب، در دانشگاهها بعنوان یک هدف استراتژیک برای طراحان جریان های برانداز تلقی شده و مهمترین عرصه جنبش های انتقادی در بطن جوامع مدرن بوده اند و جنبش های دانشجویی بعنوان یکی از برجسته ترین جنبش های نوین اجتماعی معاصر، همواره مورد آماج طراحان و هدف گذاران جنگ نرم قرار داشته، بعنوان موضوع حد فاصل دو بحث دانشگاه و تهدیدات نرم نقش ایفا می کند.

به همین خاطر طراحان میادین جنگ نرم، حساب ویژه ای بر روی دانشگاهها باز کرده اند و می کنند.

پرداختن به مبحث «تهدیدات نرم و اثرگذاری آن در دانشگاه» بخاطر آن است که زمینه های «تهدید نرم» در میان دستگاههای مسئول در حوزه دانشگاهی باز شناسی و بازخوانی گردد و یافته های راهگشایی را پیش روی نظام دانشگاهی، در مقابله با «تهدیدات نرم» دشمنان قرار دهد. چرا که بدون تردید در اهمیت و ضرورت جایگاه دانشگاه بعنوان نقطه عطف تمامی مسایل حساس از جمله: سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هیچ حرف و حدیثی نیست و هر گونه برنامه ریزی و سازماندهی فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جامعه از محیط های مختلف علمی و فرهنگی از جمله دانشگاهها و مراکز آموزش عالی سرچشمه می یگرد.

بطوریکه دانشگاهها از بدو تأسیس تاکنون بعنوان قلب تپنده و منشأ بسیاری از تحولات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جوامع مختلف بوده اند. بنابراین در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران نیز با توجه به تأثیرات شگفت انگیز آن در جامعه، اگر در دانشگاه بر اساس فرهنگ و سیاستگذاری های غربی پیش رود به طبع جامعه نیز همین مسیر را خواهد پیمود و انحطاط یا پیشرفت جامعه نیز که متأثر از دانشگاهها و مراکز علمی است معین خواهد شد و گرایشها و بینش های اعتقادی، فرهنگی و سیاسی جامعه نیز بر همین اساس رقم خواهد خورد.

تهدیدات نرم و اثر گذاری آن در دانشگاه:

در قرن اخیر جنبش های دانشجویی در جوامع مختلف همواره بعنوان یک نیروی پیشتاز و تأثیرگذار در روند روشنگری و هدایت افکار و اذهان عمومی جامعه در جهت دفاع از حقوق مردم و نقد قدرت نقش اساسی ایفا کرده اند.

در کشور ما نیز جنبش های دانشجویی بعنوان قشر روشنفکر جامعه و موتور محرک جنبش های آزادیخواه و مستقل و فراجناحی نماد حرکت های حق طلبانه در

راستای حفظ و دفاع از منافع ملی و احقاق حقوق مردم نقش داشته اند که اگر با اهداف اصلاحی و به دور از رنگ و بوی حزبی و جناحی و با ماهیتی مستقل و دیدگاهی فراتر از جریان ها و احزاب سیاسی عمل کنند و در راستای آرمانها و ارزشهای حق طلبانه و اسلامی فعالیت داشته باشند. نه تنها «تهدید» بشمار نمی روند بلکه «فرصتی» برای حاکمیت قانون بشمار می روند. چرا که دانشجویان به عنوان جوانان نخبه جامعه، اداره آینده مملکت را بعهده خواهند داشت.

هر چند شاید به اقتضای سن و موقعیتشان گهگاهی دست به خطاهایی بزنند، بطوریکه ۱۶ آذر ۱۳۳۲ که منجر به شهادت سه تن از دانشجویان پیرو خط امام، شهیدان شریعت رضوی، قندچی و بزرگ نیا انجامید نقطه عطفی برای جنبش دانشجویی کشور ماست و اوج فعالیت گسترده و تأثیرگذاری عمیق جنبش های دانشجویی در ایران به سال ۱۳۵۷ مربوط می شود که با حرکت حق طلبانه به رهبری معمار کبیر انقلاب حضرت امام خمینی (ره) منجر به و پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و برقراری نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران شد.

حال با توجه به پتانسیل و اعتباری که دانشجویان و دانشگاهیان در بین اقشار مختلف جامعه دارند همواره مورد طمع صاحبان قدرتهای داخلی و خارجی به خصوص احزاب و گروههای سیاسی و مهمتر از همه مورد «تهدید نرم» قرار می گیرند و متأسفانه به دلیل شرایط اجتماعی و فضای سیاسی آلوده و ناهنجاریهایی که در اثر تنگ نظری ها و انحصار طلبی های برخی گروهها و جناحهای سیاسی که مورد حمایت دشمنان خارجی هستند، همواره دستخوش فراز و نشیب هایی می گردند که خسارات جبران ناپذیر آن در خور توجه است که مهمترین بستر و ابزار «تهدیدات نرم» بشمار می رود.

از طرف دیگر پیدایش فضاهای مجازی که مهمترین بستر و ابزار «تهدیدات نرم» بشمار می رود، عرصه فعالیت را برای فضاهای حقیقی تنگ کرده است و منجر به پیدایش «گروههای مرجع جدید» شده است و در این میان، دانشجویان بعنوان یک گروه فرهیخته اجتماعی و بخشی از نخبگان فضای سیاسی کشور که به دلایل متعددی بیشترین گشت و گذار را در این فضاهای مجازی دارند، نقش کم نظیری را در رابطه با بسترسازی «تهدیدات نرم» ایفا می کنند.

همچنین روح تحول خواه و نوگرایی جنبش های دانشجویی با روند رو به شتاب در جهت ایجاد تغییرات و تحولات در عرصه تکنولوژیک، می تواند زمینه های «تهدیدات نرم» را در محیط دانشگاه فراهم سازد.

و نیز اینترنت که در حال حاضر بیشترین و مهمترین منبع تحقیقات دانشجویی را تشکیل می دهد، ناخواسته دانشجویان را با فضاهای مجازی مرتبط می سازد و تغییر رسانه های سنتی به رسانه های مجازی و پیدایش رسانه های جدید که مهمترین ابزار جنگ نرم و تهدیدات نرم بشمار می روند، مانند هر پدیده نوظهور، مهمترین منبع خبری افراد نوگرا و تحول خواه جامعه را تشکیل می دهد و همین مقوله زمینه ساز تهدیدات نرم در دانشگاهها می گردد.

یکی دیگر از اثرگذاری تهدیدات نرم در دانشگاهها، «ایجاد تمایلات سیاسی در نهادهای مرتبط با آموزش مدرن است. چرا که هم دانشجویان در فعالیتهای سیاسی خود بی نیاز از تئوری نیستند و هم سران روشنفکری سیاسی برای آزمون نظریه ها و تئوری هایشان مخاطبان و حاملانی بهتر از دانشجویان نمی یابند و یک رابطه و پیوند ارگانیک بین آنان برقرار می گردد.

علاوه بر اینها یکی از زمینه سازترین عوامل که بطور ناخواسته پتانسیل لازم را در محیطهای دانشگاهی برای «انقلاب و تهدیدات نرم» فراهم می سازد، محتوای دروس و منابع درسی برخی از رشته های علوم انسانی از جمله هنر، فلسفه تاریخ و جامعه شناسی است که در مراکز دانشگاهی کشور، محتوا و منابع اغلب این دروس، نوعی تناقض ذاتی با ارزشهای اسلامی و انقلاب دارد و دانشجویان جوان از بدو ورود به به دانشگاه با ارزشهای مکاتب غربی به جای ارزشهای مکتب اسلام آشنا شده و لوازم فکری و اندیشه های آنان را جایگزین می سازند بنابراین از همان ابتدا ذهنیت جوان تحصیلکرده با معیار مکاتب غربی ساخته می شود و قطعاً اصالت اندیشه فکری را نیز در این خصوص نباید از نظر دور داشت و در تئوریهای خویش بسیاری از مبانی فکری خود را برای گذر از فیلترهای آن مجلات خارجی بر پایه مبانی و ارزشهای غربی استوار می سازند، بطور قطع با چنین برنامه ریزی هایی به اهداف مورد نظر خود می رسند.

جالب تر اینکه پژوهشگران و اساتید و دانشجویان ایرانی برای ارتقای علمی بایستی مقاله ای را در مجلات علمی خارجی داشته باشند که در این راستا یک تجدید نظر علمی و حساب شده در ارائه واحدهایی که مبانی فکری دانشجویان را ارزشهای اسلامی تشکیل دهد، ضروریست.

توجه به یک نکته دیگر ضروریست و آن اینکه، ایجاد درگیری و اغتشاش و به تعطیلی کشاندن دانشگاهها و ایجاد ناآرامی و سلب امنیت در جامعه و ناامید ساختن ملت و تضعیف حاکمیت مهمترین خواسته دشمنان خارجی و ایادی داخلی آنهاست. لذا به همین خاطر مقام معظم رهبری با احساس این خطر در جمع دانشجویان می فرمایند «مبادا دانشگاه تحت تأثیر قرار گیرد، مبادا کارهای علمی دانشگاه متزلزل شود، مبادا آزمایشگاههای ما، مراکز تحقیقاتی ما دچار آسیب شود،

دشمن ها دوست می دارند دانشگاه ما، یک مدتی لااقل دچار تعطیلی و شبهه و اختلافات گوناگون باشد.»

همچنین معظم له می فرمایند: «مخدوش نمودن نشانه های امید و تبدیل آنها به نشانه های یأس و تردید و القای بن بست و سیاه نمایی و در نهایت گرفتن پویایی جامعه یکی از خطوط مخالفان است.

البته هر چند بعید به نظر می رسد که دانشجو و تشکلهای و جریانات دانشجویی خود خواسته به سمت دشمنان خارجی و معاندین سوق پیدا کنند ولی باید یاد آور شد، علاوه بر گروههای «پیوند» یعنی همان گروههایی که مقام معظم رهبری از آنان بعنوان «صحنه گردانان داخلی دشمن» نام می برند که خود خواسته در راستای اهداف دشمن حرکت می کنند، بسیاری از گروهها و تشکلات دانشجویی از روی ناآگاهی در دام آنان گرفتار می شوند و دشمن از راههای مختلف از جمله موارد ذیل وارد دانشگاهها می شوند:

۱. نشریات دانشجویی
۲. تشکلهای مختلف دانشجویی
۳. تشکلات صنفی دانشجویی
۴. کانونهای مختلف دانشجویی
۵. نفوذ در میان اساتید (بعنوان فرماندهان جنگ نرم)
۶. توجه و جذب نیرو از میان دانشجویان جدیدالورود
۷. نفوذ در میان اساتید (بعنوان فرماندهان جنگ نرم)
۸. گروههای پیوند و ایادی داخلی آنها

البته باید توجه داشت که نباید بخاطر جلوگیری از ورود و نفوذ دشمن به جریانات و تشکلهای دانشجویی، باعث تعطیلی و سست کردن این تشکلهای و گروههای دانشجویی شد چرا که باعث رکود سیاسی می گردد در حالیکه ما برای به صحنه آوردن دانشجویان به نشاط سیاسی در دانشگاه نیاز داریم.

یکی از راهکارهای مبارزه با تهدیدات نرم دشمن در جامعه دانشگاهی، تقویت ایده «وحدت حوزه و دانشگاه» است، چرا که «نظام حوزوی» با ساختار ارزنده و ارزشی که دارد و در «نظام دانشگاهی» به چشم نمی خورد می تواند تأثیر گذار باشد.

تهدیدها:

جهت آشنایی با انواع متغیرهای بازدارنده یا بعبارتی «تهدیدهای نرم» در فضای دانشگاهی می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. ترویج برخی گرایشها و مکاتب فکری مانند ناسیونالیسم، لیبرالیسم، مارکسیسم، فمینیسم، سکولاریسم و...
۲. دین گریزی جوانان
۳. ضعف فکری تشکلهای دانشجویی و رکود سیاسی در میان آنان
۴. وجود زمینه های تنش و آشوب در میان عناصر وابسته به «انجمن های اسلامی سابق»
۵. ضعف سیاستگذاری های فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۶. ضعف در عملیاتی و اجرایی نمودن منویات و رهنمودهای مقام معظم رهبری
۷. عدم هدایت درست جنبش ها و تشکلهای دانشجویی

۸. سوء استفاده احزاب و گروه‌های سیاسی از دانشجویان و تشکلات دانشجویی

۹. رصد و جذب دانشجویان از طریق عناصر و روشنفکران وابسته

۱۰. تهاجم فرهنگی از طریق فضاهاى مجازى و ناهمسو

۱۱. ضعف در «نظام‌هاى تربیتى خانواده‌ها»

۱۲. ضعف در برگزاری کرسی‌هاى آزاداندیشى که مورد تأکید مقام معظم رهبرى (مدظله العالی) نیز مى باشد.

دکتر اکبر غاربی کلخوران مدرس دانشگاه و

عضو سازمان بسیج اساتید استان اردبیل